

szülőföldem

DOBOZI ESZTER

Véghek, Bognárok, Doboziak...

DOBOZI ESZTER (1956) KECSKEMÉT

A szülőföld megbecsülésére Petőfi Sándor tanított meg engem. A „szülőföld szeretetére” formulát óvakodnám leírni. Számomra ez túl erős kifejezés volna. Máig sem tudom ugyanis pontosan, hogyan is állok én a szülőföld szeretetével. Szeretem-e, szabad-e szeretnem? Tudja-e szeretni a száműzött a szülőföldjét? Vagy csupán valami egyvelegét hordozza magában az egymásnak ellentmondó érzéseknek? Száműzetés-e a harminc kilométernyi eltávolodás? Mindezek máig is megválaszolatlan kérdések számomra. Noha mostanában mintha egyre többször azon kapnám magam, hogy hazafelé menet, amint elhagyjuk Nyársapát térségét, s föltűnik a Hild József tervezte református nagytemplom kupolája, valami ellágyulásféle fog el. Hogyne fogna el, amikor már hallani nem hallhatom a nagyanyai végső rendelkezést, csak emlékeimben él tovább: „Ha meghalok, a nagytemplomi harangot húzassátok meg, mert tudjátok, én annak a harangnak a szavára nőttem föl.” Így is történt, amikor temettük, az egész várost beterítette a nagytemplomi harang zúgása, s nem az újvárosi vékony hangú harangocska bimbamolt csupán.

Úgy tíz-tizenegy éves koromban szembesültem azzal, hogy Petőfinek *Az Alföld* című versében leírt táj egészen olyan, mint amelyen magam is gyakran átkerékpároztam a városból a nagyszüleimhez igyekezve. Tőle tanultam a fogalmat is: szülőföld, vagyis hogy nekem is van valami közöm, sőt nagyon is sok közöm például ahhoz a szikes-gyepes, lepelhomokkal fedett térséghez, amelyen áthaladok. Tőle tanultam meg a részleteket észrevenni. Az ő versének ismerete élesítette meg a látásomat olyannyira, hogy még az apró fehér korpavirágokon is megakadjon a szemem. Azt viszont, hogy a korpavirág korpavirág, anyától tanultam. (*A Mi virít itt?* című virágkalauzból azonban azt is tudhatjuk, hogy a mi korpavirágunkat tavaszi ködvirágnak is hívják másképp.) A madarak közül a bíbic gyakori föltűnésére emlékszem, főleg a Gerje nevű patakhoz érve figyelhettem, miként billegetik bóbitás fejüket. Ez a szó, a bíbic azonban anyai nagymamámtól származott át személyes szótáramba. Volt ugyanis, amikor vele együtt haladtunk át ezen az otthon csak csordának nevezett réten – kifelé menet az ő tanyájukra. Ma is hallom a fülemben vijjogósíró hangjukat, amint kiáltják a nevükhöz hasonló madárhangon: *bi-bic*. Ugyancsak ilyen útjaimon lettem figyelmes a vasútpartról a gyalogakácokon túl látható villámsújtotta fára. Hogy milyen fa lehetett élő korában, nem tudom, hiszen amikor én találkoztam vele, már koronája, levelei sem voltak. Gyanítom mégis, hogy fűz volt. A fűz ugyanis ezen a tájon őshonos. Kiss Lajos – Csánki Dezső és Pais Dezső nyomán – a fűzfa jelentésű cikle, cegle szóból eredezteti a város nevét is. Csak a töredezett csonk meredt ki a földből. A megmaradt ágroncsok görcsének látványa sokat foglalkoztatott. Szerettem volna megfesteni ezt a témát – akkoriban még az ecsetet, rajzeszközöket részesítve előnyben az írással szemben. Azaz hogy az írás, a magam kedve szerinti írás gondolata még föl sem merült bennem.

S hogy Petőfi Alföldje, pusztája, Kiskunsága ugyanaz, mint a miénk, a felismerés nemcsak a „királydinnyés homokban” meztlábaskodásainkból származik, de később is megerősítésben volt részem efelől. Például akkor is, amikor egy téli napon Buda Ferenc költőbátyámmal vágunk át ezen a térségen

Kecskemétről Apostagra autózva az ő Trabantjával – író-olvasó találkozóra igyekezve. Miért mondom így: költőbátyámmal? Az általa gyakorta rám vonatkoztatott hűgomasszony megszólítás ezt a kifejezést hívja elő, még akkor is, ha a valóságban csaknem teljes húsz év van köztünk.

Nem mellesleg a magam számára is magyarázatot igényel a szülőföld szó hallatán, városi származásom ellenére is, miért a szülőváros keleti és déli határának jellegzetességei tolnak először emlékezetembe. Miért a természet képei? Szikes, füves térségek, homoki rozstáblák, füzek, a nyárfák különböző fajtái. Olyanok, mint a fehér és spirál fűz, a fehér és szürke nyár, a balzsamos, a kanadai, valamint a rezgő nyár. Vélhetően lélektani háttere van ennek. A kellemessel, a jó élményekkel, pozitív érzelmekkel összekötődő ismeretek – ahogyan a tanulásban is tapasztalhatjuk – az emlékezésben, az érzelmi élet alakulásában is előnyt élveznek a kényszerűen bevésettekkel szemben. Míg ezek a gazdálkodás szempontjából kevésbé értékes tájékok a kora gyermekori időket idézik, tehát az önfeledt játékot, a szellemi-lelki épülést nyújtó szeretetteljes nagyszülői gondoskodás napjait, heteit, addig a megművelt, szőlővel, gyümölcsfákkal gazdag dűlők sora a munka (bár korántsem a rossz emlékű munka) és a kötelesség képzetéhez tapad hozzá. Szőlőt, gyümölcsöt birtokolni fizikai erőkifejtést és kötelességet jelent kora tavasztól késő őszig – ezt már egészen kicsi korunkban megtanulhattuk a testvéremmel. S csak három-négy kilométernyit kellett továbbmenni, hogy a szőlőültetvényekkel, gyümölcsösökkel betelepített homokvidék (melynek megkötéséből, átalakításából az apai déd- és ükapák is kivették a részüket a szélhordta dombok és halmok elegyengetésével, a talaj szőlőnek való megfordításával) ma már ritkaságszámba menő szőlőfajták és gyümölcsök ízeinek, illatának elménkbe, érzékeinkbe rögzült mintázatával kapcsolódják össze. A mi gyerekkorunkban ez a terület – az erőszakos szövetkezetesítés után is – megmaradt a zártkertek világának. A már-már elfelejtett szavak tárházában olyan régi almanevек elevenednek meg, mint a Batul, a Téli piros pogácsa, a Klára, a Húsvéti rozmaring, a Nyári fontos alma, a Vajalma, a Jonathan. A későbbiekben ritkán hallott szőlőfajtáké: Delavári, Fehér és Piros szlanka, Kecsekecsőcsű, Izabella, Othello, Kadar, Cegléd szépe, Ezerjő, Csabagyöngye... S óriásira nőtt őszibarackok illatát, zamatát érzem ma is. Olyan ízeket, amilyeneket a mai piacokon, üzletekben vásárolt gyümölcsökben nem lelhetni föl.

A szülőföld második lélegzetvételre azonban már nemcsak természeti képeket jelent számomra, hanem városiakat is. Városi élményeket. A közeliünkben levő újjvárosi könyvtárat, épületében a népkör működött korábban, majd a belvárosit is, ahol gyakran megfordultam kölcsönözni – nem csupán könyveket, hanem diafilmet is. Az iskoláimat. Az első két évből az újjvárosit, ahol negyvenketten voltunk egy osztályban – utolsó hullámaként a Ratkógyerekeknek. (Szüleim is – tőlük hallottam – az én megszületésemig fizették a gyermektelenségi adót.) Első osztályban hármásával ültünk egy padban. Másodikra azonban már megfogytunk – a bukások következtében. (Ahogyan emlékszem a lemaradókra, ma őket beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézségekkel küzdőknek vagy sajátos nevelési igényű tanulóknak nyilvánítanak, valamint halmozottan hátrányos helyzetűeknek.) Az első sikerélmények itt értek. Beteges gyerek létemre is jól haladtam. Az első olvasásfeleletem máig elevenen él bennem, ahogyan áldott jó tanító nénink alakja is. (Leánya most az otthoni [még mindig így mondom, otthoni] zeneiskola intézményvezetője.) A tanterem olajos padlójából áradó szaga most is itt van az orromban. Ha leejtettünk valamit, örökre nyomot hagyott papíron, füzetben, könyvön, ruhaneműn. A terem végében, a deszkákkal borított felületen függött a fekete tábla, s nem zöld, mint a mai iskolákban. Hogy ez a faszerkezet szétnyitható, mint a spaletta, s mögötte számomra (a református, tehát puritán

ízlésű emberek csemetéje számára) addig elképzeltetlen álomszerű világ rejtőzik, egy késői órán világosodott meg. Amikor, mint az ablakot vagy ajtót, megnyitották a tábla mögötti rejteket, egész pompájában állt előttünk az oltár, valamint Mária a kis Jézussal. Az államosítás előtt ezt a helyiséget ugyanis a katolikus iskola használta, tanítás után miséztek is benne. A reformátusok a Kőrösi út túloldalára jártak, amíg működhetek városunkban az egyházi iskolák. Katolikus padtársam a csodák föltárultával odasúgta nekem, hogy ő a nagymamájával, édesanyjával szokott ide járni misére. S hogy súgta, abból érezhettem, van ebben valami titkos, rejtegetnivaló, és nemcsak titokzatos.

Harmadik osztálytól aztán bejártunk a belvárosi anyaiskolába, amely akkor Földváry Károly, az 1848–1849-es szabadságharcban érdemeket szerzett honvédezdres nevét viselte. Jogelődje a református iskola volt. Ide jártak már nagyszüleim is mindkét részről, majd miutánunk testvérem két gyermeke. De ők tanulmányaikat ismét a református egyház fenntartásában levő intézményben végezték, hiszen addigra visszakerült annak tulajdonába. Anyai nagymamám jutalomkönyve, nagyapám konfirmációra kapott *Új testamentuma* a mai napig bizonyosága, hogy ennek az 1545-ben alapított, most 473 éves iskolának a tanulói voltak. Amikor nyolcadikos lettem, akkor ünnepeltük fennállásának 425. évfordulóját. Örömöm én is az erről szóló emlékplakettet. Lehet-e jobban otthon lenni egy városban, mint abban az iskolában diákoskodni, ahol felmenőink is tanulták a betűvetést? Kökény Sándor nagyapám gimnáziumba is járt, annak az épületnek a padjait koptatta, amelynek szomszédságában magam is érettségiztem, s ahol ráéreztem az irodalom értékeire lelkes magyartanárunk órái nyomán. Az íráshoz az első ösztönzéseket is tőle kaptam.

Anyai ágon üknagyapámat Végh Mihálynak hívták. Lehet-e jobban beágyazódni egy történelmi katasztrófákkal sújtott település társadalmába, mint tudni, hogy az úkapai családnév már a mohácsi vész előtti Cegléden is előfordul a kutatások szerint? Hogy sokszor érte végzetes támadás ezt a várost a tatár, török jelenléte idején, s majd később is, mutatja, hogy a történelmi feljegyzések szerint az itt élők többször is bujdosni, költözni kényszerültek. 1683 és 1688 között például a lakosság Nagykőrösre menekült a törökellenes hadjáratok pusztításai előtt.

Élete végéhez közeledve nagymamám rám bízta azt az 1912 táján készült fotót, mely a kiterjedt Végh családot ábrázolja. Ő karonülő baba a képen. Aki tartja, Végh Judit, a dédnagyanyám, mellette áll Bognár Sándor dédnagyapám. A Bognárt is régi családnévként tartják számon Cegléden. Dédnagyapám is, dédnagyanyám is élnek még ekkor. Bognár dédapám az első világháború áldozata lesz majd, pár évre rá Végh Judit dédanyám önként megy utána a halálba. Hogyan és miért? Homályba vész. A téma tabu volt több nemzedéken át. A két árvát, Esztert és Sándort Bognár ükanyám, Kiszél Zsuzsánna, ahogyan mama szólította, Bognár szülém nevelte föl – pedig akkor már özvegyasszony volt. S összefogott értük az egész rokonság.

Rajta van a képen Végh Mihály üknagyapám ráncolt fehér gatyában, feltűnik a közelében üknagyanyám (mama szavával: Végh szülém) fekete kendős alakja is. Ott vannak dédnagyanyám testvérei, nagymamám bátyja, unokatestvérei a tizenhatból többen is. A képnek csaknem a középpontjában egy cséplőgép látható. Körülötte a nagycsalád, szinte a teljes rokonság. Az évi gabona betakarításának végső akkordja hozta össze őket bizonyosan. Olyan összejövetel lehetett ez, mint a szőlőszüret vagy a disznóvágás még az én gyerekkoromban is. Ennek a családnak a leszármazottaiból többen is tanult, főiskolát, egyetemet végzett emberek lettünk. Festőművész rokonom kivételével mind tanítók, oktatók, tanárok. A fotó másolata egyik hajdani látogatásom alkalmával még ott függött a Kossuthról elnevezett múzeum falán – akkor, amikor nagymamám unokatestvére, Borsós János, a festőművész Bakányi

Gyula nagyapja mint teremőr vezetett végig a tárlók között egyetemi társaimmal együtt. Az a Borsós János, aki még iskolaszolga korában az iskola falába rejtette el Horthy Miklós szobrát, amikor a kormányzó portréját el kellett távolítani a helyéről. Vajon tudja-e ezt rajtam kívül valaki? Én is nagymamám történetmondásaiból tartom emlékezetemben. Mint ahogyan annyi mindent. Hogy az ő felmenőiről több és egészen életszerű ismeretem van, mint más elődökről, annak köszönhető, hogy ő fontosnak tartotta a régi idők felidézését. S ha kiskoromban megkérdezte, miről meséljen, mindig azt kértem, a régiek-ről. De felnőttkorunkban is szóval tartott bennünket szívesen. Színesen, szinte színészi előadásban, a megidézett személyeknek a hangját, beszédmódját is utánozva hallhattuk tőle az anekdotaszzerű történeteket.

Ugyancsak anyai ágon őrződött meg az a családi legenda, amely szerint Bognár szülém apja, a valahonnan Trencsén mellől származó Kiszél Mihály, a mi szépapánk a ceglédi százakkal együtt utazott Turinba (Torinóba), hogy tiszteletét tegye az emigrációban élő Kossuth Lajosnál. Családunk több nemzedéken át mentette, amíg menteni tudta a jövőnek a Kossuth-kultusz relikviáit. Nagymamámnál láttam Kossuth-bankót, de anyától tudom azt is, hogy Kossuth neve elődeim valamelyikénél edényeken is szerepelt. Hová lettek? Összetörték? Nyomuk veszett.

Mint ahogyan Dobozi dédanyám tárgyai is nagyrészt. A szülői házban megvan még egy kristály cukortartó, egy aprócska porcelánváza, én kaptam megőrzésre egy teáskészlet egyetlen megmaradt darabját, egy csészét, egy saját szövésű kendervászon szakajtóruhát (melyet kenyérsütéskor használtak) – a hímzett monogrammal: M. Zs. És egy legyezőt – talán még Monori Zsuzsánna (mert így hívták) lánykorából. Találtam mindezekon kívül ezen a padláson egy köteggel az 1895 és 1949 között működő Új Időkből, valamint egy vesszőfonatból készült fakerekű babakocsit. Igazi, élő babakocsi valót. Hogy hová tűnt a többi tárgy, hová lettek a lakás berendezései? Apám és nagyapám szerint széthordták a „lakók”, akiket a Dobozi dédszülők, Dániel és felesége kulákká nyilvánítása után telepítettek be belvárosi házukba. A tulajdonost az egyetlen oldalszobába szorítva – minden más helyiséget a jövevények használtak. Dédnagyanyánk halála után nagyszüleim oda a lábukat se teheték be egészen addig, amíg a romossá váló épületből el nem költöztek. Ők, a „lakók” voltak azok is, akik az özvegyen maradt dédmamát följelentették. A padláson tartott zsák gabonáért azonban – talán a korára való tekintettel – nem őt, hanem a fiát, a nagyapámat csukták börtönbe. Ám ezt is kibírta, mint ahogyan a fogságot. S hogy hazatérte után elsőszülött fiának már csak a halála tényével találkozhatott, megölték a tovamonuló szovjet front mögött hátramaradt, portyázó orosz katonák. Tizennyolc éves volt. S kibírta a Dobozi János nevet viselő nagyapám a tévesz-szervezés erőszakos akcióit. Azt is, hogy az események sodrása ellenében tudott csak magángazdálkodóként élni. De kifosztatása után is megmaradt annak. Így hát megbélyegzett volt egészen a rendszerváltásig, a kárpótlásig. Vasszervezetének köszönhetően azonban kilencvennyolc éves koráig élt. Idős korában is tevékeny volt – majdhogynem a haláláig. Ahogyan Ferenc fia, az apánk is.

Ez is a szülőföld: a történelem mélységeibe vezető családi legendák, tragédiák sora. S nekem a pusztító háborút, osztályharcos éveket, költözéseket átvészelt tárgyak is a szülőföldem tartozékai. Mint ahogyan a magyar nyelvnek az a változata is a szülőföldhöz láncol engem, amelyet csak otthon beszélek. Bár megkopóban van az én ceglédi anyanyelvem, de még ma is észreveszem magamon, hogy amint átlépek a szülői ház küszöbét, az otthoniak beszédéhez igazítom a sajátomat. Mert itt píz a pénz, és nem kék az ég, hanem kék. Ugyanakkor nem szíp a szép, mint a Tiszántúlon, hanem ahogyan a pesti nép ejti, szép. A mesék pedig így kezdődnek: hun vót, hun nem vót... S ahol

a nagykőrösiek, kecskemétiak, szögediek ö-t ejtenek, minálunk a zárt ë járja. Cegléden tehát nem öszik a möggyet mög a lágy könnyeret, hanem észik a mëggyet mëg a lágy kënyeret. Viszont mi is ö-vel mondjuk a föl és a köll szót a fel és a kell helyett. Ám nemcsak az ejtésbeli sajátosságok különböztetik meg a mi otthoni nyelvünket más területekétől, hanem a szókincs is. Az epër odahaza nem az epreskertben terem, hanem a fán. A disznóknak adjuk, nem az ember fogyasztja. Hiszen nem azonos a tavaszi, kora nyári pirosló, illatos gyümölcsrel, mert az nekünk szamóca. Mint más tájakon az erdei, vadon termő változat. Amit másutt szederfának mondanak, az nálunk epërfa. S nem az egrest szédjük és ésszük, hanem a piszkét. Kökény nagyapám sosem akácvirágnak nevezte az akácfa fürtös ékességét, hanem gólyakörömkének. S agácafának ejtette az akácot. Főként a nagyszülői szóhasználatban, de még az anyaiakban is gyakoriak voltak a német eredetűek, valamelyest átmagyarosítva hangzásukban: így volt strimfli a harisnya, fuszekli a zokni, porhet a tűzhely, firhang a függöny, sublót a fiókos szekrény, vajling a mosogatótál... És érezni lehetett abban némi tréfás színezetet, ahogyan mondta mindkét nagyapánk: mënjük früstökölni. Előfordult még az ilyen rég elfelejtett szó is, mint a francia eredetű sifonér vagy a görög–latin eredetű téka. Az előbbi a kétajtós ruhásszekrényt jelentette, az utóbbi a falra akasztható szekrénykét.

Szűnőföld – olvasom a Székelyföldről az anyaországba átszármazott író-társunk, Csenger Levente egyik novelláskötete címlapján. A címet roppant találónak vélem. Életbevágóan súlyosnak e szójátékot. S mostanában egyre inkább a saját szülőföldemre is vonatkoztatom, amely ugyan megvan, majdnem abban az állapotában, ahogyan odahagytam, ám számomra egyre inkább szűnőfélben. Szűnő, mert akikhez kötődésemet távozásom után is megtartottam, egyre fogyatkozóban vannak. Nagyszüleim, rokonaim, 2016 óta apám is a sírban. Korosztályom részben ugyancsak a temetőben. Hazamenni – apánk halála óta – már korántsem ugyanazt jelenti, mint amikor még élt. Súlyos beteg édesanyám vár még haza bennünket rendületlenül, s jó testvérem, sógornóm, Attila fiuk a párjával. Az elsőszülött, Éva is távolra szakadt már. A korunkban szokványos utaktól nagyon is eltérőt bejárva: hiszen ő nem Nyugatnak tartott, amikor sorsának engedett, hanem Keletnek. Ott él a székelyek között Erdélyben református lelkész férjével, három kislányával, most épp ötödik várandósságában. Ötödik, s nem a negyedik. Sajnos elsőszülött kisfiukat ötnapos korában – soha nem múló fájdalomkra – elvesztették.

Aki valamely területet szülőföldjének vallja, annak kell lennie szülőházának is. Nekem azonban már a szülőházam is odavan. A testvéremmel mindketten abba a házba születünk bele, amely anyai nagyapám szüleinek volt az otthona. Kökény dédnagyanyám, születési nevén Ócsai Eszter özvegyasszonyként fogadta be velem várandós anyámat és apámat. Ott nőttünk föl a testvéremmel. Szüleim csak akkor kerültek el onnan saját házat vásárolva, majd később átépítve, amikor én már egyetemre jártam, s öt éven át Szegeden éltem. A helyükre pedig hazakerültek a tanyáról anyai nagyszüleim. Megöregedvén félelemben élték odakinti utolsó éveiket. Amikor nagyapám után, huszonöt évet özvegységben töltve, nagymamám is eltávozott az élők közül, a ház unokatestvéremre maradt. Az ő nevelt lánya került oda – férjével, hamarosan megszülető kisfiával. Nemrég azonban elárverezték tőlük. Ha elhajtok az épület előtt, már mint idegen lakásra tudok csak rátekinteni. S nem állok meg érdeklődni, kifélek, mi félek élnek benne. Pedig ha szülőházra gondolok, csak ez a hajlék jut eszembe, s nem a sokkal nagyobb, korszerűbb, ahol a szüleim 1974 után éltek, s ahol anyánk még most is lakik. Itt voltunk gyerekek. Itt pancsoltunk az udvaron a nyári napsütéstől fölforrósodott vízben. Itt játszottunk a szomszéd gyerekekkel fogócskát, labdajátékokat. A vadszőlő árnyékában a gangon itt kártyáztunk, társasjátékoztunk a szomszéd Oroszék unokáival, a Dunántúlról hazalátogató

Rapp gyerekekkel. Vagy a Krenyóczi lányokkal, akiknek a szülei a miénkkel özszejárta. Sosem felejttem azt a fényes június eleji délelőttöt, amikor az eperfa alatt rajzolgattunk, festegettünk a testvéremmel. A rajzlapot egy konyhaszékre, vagy ahogyan mi hívtuk, hokedlire helyezve, kiszámolyokra, azaz sámlikra ülve. Idill volt ez a javából. Itt volt az én lányszobám, itt rejtegettem a párnám alatt a zseblámpát, hogy az éjszakai sötétben is olvashassak a dunna alá behúzóva, míg végképp el nem álmosodom.

1980 őszén, az egyetem befejezése utáni egy év otthoni „próbaidőt” le-töltve eljöttem a szülővárosomból. Úgy, mint aki menekül. S száműzetésbe készül a visszatérés, az egyetemi évek utáni visszaépülés teljes kudarcának megtapasztalásával. Kerestem azt a helyet, ahol nem kell feladni huszonhárom éves koromra kialakult valómat, nézeteimet – sem politikai, sem egyéb szempontból. Döntésem akkor vált véglegessé, amikor első munkahelyemen számon kérte tőlem az igazgató – értesülve irodalmi publikációimról –: „Mondd, kinek dolgozol még rajtunk kívül?” Mintha a magyar-történelem szakos tanárnak fölrohható volna, hogy a tárgyaival összefüggő írásokat tesz köz-zé Magyarország hivatalosan működő lapjaiban. Később egyik volt kollégám-tól megtudtam (aki feleségével együtt meglátogatott új otthonomban, azaz szolgálati szobámban), fegyelmi eljárást is készültek indítani ellenem a szok-ványostól eltérő, nem éppen a szovjet hadsereget dicsőítő április 4-i, sokkal inkább a háborús veszteségekre rámutató műsorom miatt. S le is folytatták volna, ha el nem távozom onnan.

Noha csak harminc kilométerre távolodtam el szülővárosomtól, el-költözésemet úgy fogadták szüleim, mintha legalább a tengerentúlra vagy a déli féltekére indultam volna. Elöttem szűkebb családkból soha senki nem hagyta még el a várost és közvetlen környezetét véglegesen. A távolabbi ro-konságból is csupán egy amerikai magyarról és egy Budapestre elszárma-zott tanítónőről, no meg egy Nagykőrösre nősült szakoktatóról tudok. Úgy élt szinte mindenki otthon, mint a röghözkötöttek. Vagy mintha a város határánál véget érne a világ. A gyermeki hűtlenség ki nem mondott, mégis érezhető vádja alól csak akkor oldoztak föl, amikor férjhez mentem, s ketten kezdtünk hazajárni látogatóba.

Az én lakóhelyváltásom jó sokáig látszólagos volt, bár ez a másik város, Kecskemét befogadónak tűnt föl. Értelmiségi körökben nagyon sokan vagyunk, akik nem itt születtünk, ám itt otthonra leltünk. A hétvégéket régebben rendsze-rint a szüleimnél töltöttem – enyhítendő azt a sokkot, amelyet eljövetelem kivál-tott belőlük. S nem tagadhatom, szabad időmben jó ideig nekem sem volt lel-kemnek hova lenni, magányomat egyedül a vasárnapi hazatérésekkel oldhat-tam föl. S hamarosan egy új jövevény is vonzott egyre haza: testvérem kislánya, ha beléptem az ajtón, ott pipiskedett kiságya sarkában állva – várva, hogy vég-re kiemelje onnan valaki. A délutáni alvás előtti mesélések jutnak eszembe róla. S hogy előkerült a mi régi diavetítőnk. Vetítettem neki a mesefilmjeinket, aho-gyan egykor már olvasni tudó, nagyobbacska lányként a nálam majdnem négy évvel fiatalabb öcsémnek is. Előfordult, hogy – kívánságára – én fürösztöttem este a kislánykát. Volt, hogy mellettem aludt el. Ő adatott nekem gyerekélmény-ként. Majd később az öccse is, amikor megszületett. Általuk, a keresztgyerme-kek (vagy ahogyan odahaza ejtettük a szót: körösztgyermekek) által tanultam meg valamit abból, hogyan kell bánni kisgyerekekkel. S mennyi öröm, mennyi megnyugvás rejlik a velük való törődésben.

A nyolcvanas évek valamelyikében, pontosabban első kötetem megjele-nése után Surányi Dezső agrobiológus, művelődéstörténész hívott nyilvános beszélgetésre a városi könyvtárba. A kilencvenes években – szociografizálás korszakomban – is volt még némi próbálkozásom a várossal való kapcsolat-tartásra. Mácz István polgármestersége idején, s míg Lizik Zoltán református

lelkész ceglédi szolgálata tartott, nem is volt reménytelen a kísérlet. Mára azonban Cegléd kulturális és közéletéhez nem maradt semmi kötődésem.

S ezen csak az a gondolat enyhíthet, hogy a másik város, Kecskemét és környéke ugyanannak a tájnak a folytatása, amelyen magam is eszmélni kezdtem. Nemcsak a természeti környezetben, a város hangulatában vélem felfedezni a hasonlóságot, a három várost, Ceglédet, Kecskemétet s a közbeeső Nagykőröst összekötik a történelmi tradíciók is. Így hát eltávozásom nem is valódi eltávolodás, talán csupán a szülőföld kiterjesztése tágasabb térségekre.

PÁRKÁNYI RAAB PÉTER, Szelídség, 2017; Szerénység, 2017

PÁRKÁNYI RAAB PÉTER, HanyaTtló, 1993